

ULUSLARARASI İSLAM VE KADIN ÇALIŞTAYI

INTERNATIONAL WORKSHOP
ON ISLAM AND WOMAN

9 HAZİRAN / JUNE 2018

IĞDIR ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ
IGDIR UNIVERSITY FACULTY OF THEOLOGY

ISBN: 978-605-83039-6-6

IĞDIR ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ARALIK 2018

SURE-KONULU TEFSİR BAĞLAMINDA NİSA SURESİ- NE GENEL BİR BAKIŞ

NİHAT DEMİRKOL ¹

Kur'an'ın kendisine has üslubu tarih boyunca muhataplarını kendisine hayran bıraktırmıştır. Bunun yanında konuları öylesine iç içe işlemiştir ki okuyucusuna mevzuyu ne unutturur ne de bıktıracak şekilde hatırlatır. Nisa suresinde de konular iç içe işlenirken aynı durumu görmekteyiz.

Kur'an, son ilahi kitaptır. İnsanlığa hidayet yolunu gösterecek prensipleri içermektedir. Dolayısıyla yorumlanması kaçınılmazdır. Sure-konulu tefsir ise bu yorum metodlarından bir tanesidir. Şüphesiz eksik yanları olmakla beraber faydaları daha çoktur.

Kadına değer verilmeyen bir toplumda, Kur'an'ın kadınlara tabiri caizse bir sure ayırması adeta sosyal anlamda bir hamle yapmaktır. Kur'an, bunu yaparken sadece kadın olduğu için değil insan olduğu için bunu yapmıştır. İlk ayetinde "sizi bir tek canlı varlıktan yaratan, ondan da eşini yaratan, her ikisinden de birçok erkek ve kadın meydana getiren..." diyerek söze başlaması Kur'an'ın yaklaşımının erkek veya kadın değil insan temelli yaklaşımının olduğunu göstermektedir. Biz bu bildiride, sure – konulu tefsirin eksik veya faydalı yönlerini ele almayacağız. Fakat konulu tefsirin tanımı, sure – konulu tefsirin tanımı ve çeşitlerini ele aldıktan sonra sure – konulu tefsir bağlamında Nisa suresinin genel değerlendirmesini yaptıktan sonra suredeki erkek veya kadının üstünlüğü ve aile problemlerine değineceğiz.

¹ İğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri

1. Konulu Tefsir

Konulu tefsirin pek çok tanımını yapılmıştır. Yapılan tanımların içerisinde ortak noktaların olması ile beraber farklılıkların da olduğu bir gerçektir. Biz burada farklı tanımlara değinmeyeceğiz. Fakat metodolojik açıdan bütüncül yaklaşıma uygunluk arz eden bir tanımla yetineceğiz.

Konulu tefsir; "Kur'an'da pek çok surede değişik ayetlerde yer alan bir kavram ya da konuyu Kur'an bütünlüğü içerisinde bir araya getirerek bütüncül bir bakış açısıyla, ilgili ayetlerin mümkün olduğu ölçüde, nüzul sırasını, ayetin ait olduğu bağlamı (siyak – sibak alakası) ve ilgili kavram ya da konu ile ilgisi bulunan diğer bağlantı unsurlarını, eş anlamlılarını, karşıt anlamlılarını, nüzul sürecindeki tedricilik boyutunu ve Kur'an-i tebliğin gelişim sürecini göz önünde bulundurarak, Kur'an'ın ilgili kavram ya da konuyla ilgili insanlığa vermek istediği külli dünya görüşünü anlama ve yorumlama etkinliği"² olarak tanımlamak mümkündür.

Konulu tefsir için iki yöntem söz konusudur.

Birincisi: Bu yöntemi Kur'an'ın tamamına uygulamaktır ki, Kur'an'ın tamamı konuları itibariyle ele alınır ve konular ile ilgili naslar tespit dildikten sonra Kur'an'ın o konu hakkındaki görüşü tespit edilmeye çalışılır.

İkincisi ise önceden belirlenmiş herhangi bir konuda Kur'an'ın bakış açısı tespit edilir.

Yöntem itibariyle ikisi arasında fark olmamakla birlikte, birin-

---

² Benzer ve farklı tanımlar için bakınız: Emin Huli, *Kur'an Tefsirinde Yeni bir Metod*, Çev. Mevlüt Göngör, Kur'an Kitaplığı Yay., İst., 1995, s. 70-76. ; İffet Muhammed Şerkavî, *el-Fikru'd-Dini fi Muvaceheti'l-Asr*, Daru'l-Avde, Beyrut, 1979, s.348. ; Muhammed İbrahim Şerif, *İtticahatu't-Tecdid fi Tefsiri'l-Kur'ani'l-Kerim fi Mısır*, Daru't-Turas, Kahire, 1982, s.452. ; Aişe Abdurranman, *et-Tefsiru'l-Beyani li'l-Kur'an'il-Kerim*, Daru'l- Mearif, Kahire, 1970, I, 14-15. ; Muhammed Mahmut Hicazî, *el-Vahdetu'l- Mevduiyye fi'l-Kur'ani'l-Kerim*, Daru'l-Kutubi'l-Hadise, Kahire, 1970, s.402-403. ; Celal Kırca, *İlimler ve Yorumlar Açısından Kur'an'a Yönelişler*, Tuğra Neşriyat, İst., ts., s.290-291. ; Şehmuz Demir- Hasan Yılmaz, *"Kur'ani Konu, Kavram, ve Sure Tefsirene Metodolojik Bir Yaklaşım"*, Ekev Akademi Dergisi, Erzurum, sayı:7, 2003, s. 115. ; Muhsin Demirci, *Tefsir Tarihi*, M.Ü. İlahiyat Fak. Yay. 2012, İst., s. 184.

cisinin henüz bir örneği yoktur. Yani Kur'an'ın tüm mevzuları mevdû'î (konulu) tefsir bağlamında ele alınıp baştan sona incelenen bir tefsirin literatüre girdiğini tespit etmiş değiliz. Fakat müs-takil konular ile ilgili birçok çalışma yapılmış ve yapılmaktadır.³

Konulu tefsir hakkında verdiğimiz bu bilgilerden sonra sure – konulu tefsir hakkında da kısa bilgiler vermek istiyoruz.

2. Sure –Konulu Tefsir

Sure – konulu tefsirin ana eksenini sure ile sınırlıdır. Çünkü yapılacak çalışma sure merkezli olduğu için, ele alınacak konular da ancak sure içerisindeki konularla sınırlı olacaktır. Kur'an'daki surelerden sadece tek bir surenin ana konuları ve temel hedefleri ile birlikte ele alınır ve incelenen surenin bütünlüğü içerisindeki yeri ve önemi ortaya konulmaya çalışılır.⁴

"Bu tür konulu tefsirde, öncelikli olarak, Kur'an surelerinden biri belirlenir, sonrasında, sure içerisinde herhangi bir konu tespit edilerek veya surenin ana konusunu ve hedefini oluşturan konular belirlenerek, önce surenin ve genel anlamda Kur'an'ın bütünlüğü çerçevesinde analizi yapılmalıdır. Başka bir ifadeyle, belirli bir konunun veya konuların ya da surenin özel ve genel hedeflerini dikkate alarak, bütün konularıyla birlikte, konular arasındaki tenasüb ve insicamı ve analizi yapılan surenin, önceki surelerle olan ilgi bağı/münasebet yönünü de gözeterek, bütüncül bir bakış açısıyla, Kur' an, sure- sure, baştan sona yorumlanmaya çalışılmaktadır."⁵

Sure – konulu tefsiri iki alt başlık altında değerlendirilebilir:

a. Suredeki Bir Konunun Tefsiri: Herhangi bir surenin ana teması olan bir konu belirlenir ve tefsiri yapılan surenin bütünlüğü içerisinde ana konu, konulu tefsir çeşidi yöntemine göre yorumlanır. Örneğin; "Nisa Suresi ışığında kadın, Ahzab suresine göre

³ Demirci, s. 184-185.

⁴ Mustafa Muslim, *Kur'an Çalışmalarında Yöntem*, Çev. Salih Özer, Fecr Yay. Ank. 1993, s. 25-27, 45-51. ; Şahin Güven, *Konulu Tefsir Metodu*, Şura Yay., İst., 2001, s.18.

⁵ Demir-Yılmaz, s.119.

evlat edinme, lokman suresine göre ahlaki ilkeler" gibi çalışmaları sure – konulu tefsir çalışmaları içerisinde değerlendirmek mümkündür.⁶

b. Suredeki Bütün Konuların Tefsiri: Önceden belirlenmiş olan surenin içerisindeki bütün konular sure bütünlüğü çerçevesinde, aralarındaki münasebet dikkate alınarak konulu tefsir ilkelere göre yorumlanır. Örneğin; "Tefsirler ışığında nasr suresinin tahlili, Yusuf suresinde konu bütünlüğü" gibi çalışmaları örnek olarak verebiliriz.⁷

Bizim yapacağımız çalışma "Suredeki Bütün Konuların Tefsiri" grubuna girmektedir. Fakat biz suredeki bütün konuların tefsirini yapmak yerine suredeki konuların tasnifini yapacağız. Temenni ediyoruz ki başkaları da tasnifini yapacağımız Nisa suresindeki konuları sure – konulu tefsir bağlamında ele alıp tefsir tezi ortaya koyar. Şimdi de Nisa suresindeki konuların tasnifine geçmek istiyoruz.

3. Nisa Suresine Genel Bir Bakış

Nisa suresi mushaf sırasına Kur'an'ın dördüncü suresi olup Kur'an'da kadınlarla alakalı olarak ahkâma en çok değinen surelerin başında gelmektedir. Bundan dolayı "Nisa suresi" olarak adlandırılmıştır. Nisa kelimesi cem'i olup "kadınlar" anlamına gelmektedir. Bunun yanında "Suretu'n-Nisa es-Suğra" olarak da bilinen talak suresinden ayırmak içinde "Suretu'n-Nisa el-Kübra" olarak da isimlendirilmektedir. Nisa suresi genel kabule göre Medine'de nâzil olmuştur.⁸ Medenî sureler, Mekkî surelere nispeten daha çok hukuk, ibadet hayatı, evrensel değer, elh-i kitaba ve münafiklara yönelik eleştiriler, toplumsal hayatın düzeni gibi mevzu-

⁶ Güven, s.146. ; Muslim, s.55.

⁷ Demir-Yılmaz, s. 120.

⁸ Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an*, Dâru'l-Kutubi'l-Misriyye, Kahire, 1964, V, 1. ;Ebu İshak Ahmed b. Muhammed İbrahim es-Sa'lebî, *el-Keşf ve'l-Beyan Dâru'l-İhya-i Turâsî*, Lübnan, 2002, III, 241. Muhammed Ali es-Sabunî, *Safvetu't-Tefasir*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 2001, I, 234.

ları ele almaktadırlar.⁹ Nisa suresi birçok mükellefiyete şamil bir suredir. Allah, bu surede kadınların, yetimlerin, çocuk haklarının ve mallarının korunması, miras, evlilik, çalışma, temizlik, namaz muamelat, kadın ve erkeğin aynı nefisten yaratılması, Yahudilerin hakkı gizlemeleri, Hristiyanların Hz. İsa (as) hakkındaki dalaletleri, işin ehil olana verilmesi ve adaletle hükmedilmesi gibi ağır mükellefiyetler ile genel olarak toplumsal hayatı düzenleyen mevzuatları konu edinmektedir.¹⁰

Nisa suresini şu başlıklar altında incelemek mümkündür: İnsanlığın atası, miras meseleleri, aile meseleleri, aile reisliği, dinde kolaylık, Allah ve Resûlü'ne itaat, tağutu inkâr, Allah yolunda cihad, münafıkların hilesi, katl hükümleri, hicret ve cihad, Hz. Peygamber ve münafıklar, şeytanın tuzakları, barışın hayırlı olması, münafığın şahsiyetsizliği, kâfirleri dost edinmek, Yahudiler ve Hristiyanlar.¹¹

1. İnsanlığın Atası (1- 6. Ayetler)

Sure, Allah'ın insanların tek bir nefisten yarattığını ve ondan eşini yarattıktan sonra kadın ve erkek olarak yeryüzüne yaydığını, akrabalık haklarına riayet edilmesini, yetimlerde akılca bir olgunlaşma görüldüğü takdirde onların mallarının verilmesi ve yetimin malından yenilmemesini, mallarını verirken de şahit bulundurulmasını istemekte ve haklarına riayet etmek şartıyla çok eşliliğe izin vermekle başlamaktadır. Fakat çok eşliliği bir emir olarak değil zaruret durumlarında bir ruhsat olarak vermektedir.¹² Sonrasında

⁹ Yılmaz, "Kur'an-ı Kerim'in Temel Muhtevası Üzerine" Atatürk Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi, Erzurum, 2007, sayı: 27, s. 211.

¹⁰ Fahreddin er-Razî, *Mefâtihu'l-Gayb*, Dâru'l-İhya-i Turasi, Beyrut, 1999, IX, 475. ; Sabunî, I, 235.

¹¹ Abdullah b. Ömer b. Muhammed el-Beydavî, *Envâru't-Tenzil ve Esrâru't-Te'vil*, Çev. Şadi Eren, Selsebil Yay. İst.2013, I, 372-454.

¹² Yaratılıştan gelen kıskançlık duygusuna rağmen ayetin, erkeklere birden fazla kadınla evlenme izni vermesi öteden beri –daha ziyade garimüslimlerce– tenkit ve itirazata konu edilmiştir. Ancak İslam'ın bu iznini hayatın değişen şartları içinde ele almak gereklidir. İslam'a göre zina kesin olarak haramdır; şu halde zinaya giden yolları da tıkmak gereklidir. Erkeğin güçlü ve yeterli, kadının ise zayıf ve isteksiz olması veya doğurgan olmaması halinde yada savaş vb. sebeplerle erkeklerin

ise kadınlara mehirlerinin gönül rızası ile verilmesi emretmektedir.¹³

Allah, kendisine karşı takvayı emrettikten sonra akrabalık bağlarından bahsetmesi sıla-i rahime verdiği değer anlaşılmaması bakımından dikkat çekicidir.¹⁴

2. Miras Meseleleri (7-14. Ayetler)

Bu bölümde ise Allah, vâris olan erkek veya kadının nasibinden yüz çevirse bile mirastan hakkının düşmediğini ifade etmektedir. Az veya çok olduğuna bakılmaksızın farz kılınmış bir hisse olduğu belirtilmektedir. Ayrıca yetimler için de kişinin kendi çocuklarına gösterdiği ehemmiyetin gösterilmesinin istemekte ve zulümle yetim mallarını yiyenlerin karınları ateşle doldurduklarını ve cehennem ateşine yaslanacaklarını ifade etmektedir. Ardından ise kişinin kendi evlatları için yapılacak olan miras taksimatını belirtmektedir. Bu bölüm, yetimler, vasiyet edenler ve miras ile ilgili koyduğu sınırları "Hududullah" (Allah'ın sınırları) olarak ifade etmekte¹⁵ ve bu sınırlara itaat edecek olanın cennetlik, etmeyin ise cehennemlik olduğu belirtilmekle sona ermektedir.

3. Aile Meseleleri (15-25. Ayetler)

Bu bölümde zina eden kadınlara verilecek olan ceza belirtilmektedir. Öncelikle dört şahit istenilmekte ve ardından eğer zina yapılmışsa Allah, çıkış yolu gösterene kadar kadınların evlere hapsedilmesi istenilmektedir. Çıkış yolunun had cezası olduğu onunda, celd ve recm cezası olduğu ve evli olan için recm, bekar olanlar

---

azalması ve kadınların çoğalması gibi durumlarda, erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi zaruri olabilir. Böyle durumlarda erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi emir değil izindir. Ayrıca ikinci veya üçüncü eş olacak hanımda buna mecbur değildir. Diğer bir nokta ise bu ruhsat adalet şartına bağlanmıştır. Adaletsizlikten korkan birisinin böyle bir şeye girmesi doğru değildir. Bütün bunlar bir arada düşünüldüğünde ise İslam'ın verdiği bu izin zaman içinde değişen şartlara ayak uydurma bakımından isabetli bir ruhsat olduğu anlaşılacaktır.

¹³ Nisa 4/ 1-6.

¹⁴ Beydavî, 372.

¹⁵ Ebu'l Kasım Mahmud b. Ömer ez-Zemahşerî, *el Keşşaf*, Dâru'l-Kutubi'l-Arabi, Beyrut, 1987, I, 487.

için ise celd cezasının uygulanması,¹⁶ veya çıkış yolu olarak nikah ya da had cezası olduğu¹⁷ şeklinde açıklanmıştır. Allah, daha sonra tevbe edenlerin affedileceğini belirtmektedir. Ayetlere bir bütün olarak baktığımızda çıkış yolu olarak tevbenin de bir yol olduğunu söylemek mümkün olabilir. Zira Allah'ın hükümleriyle yönetilmeyen Müslüman toplumlarda had cezasını devletin uygulaması mümkün değildir. Şahıslar ise kendi başlarına bu cezayı uygulamaya yetkileri yoktur. Dolayısıyla tevbe etmek de bir çıkış yolu olabilir. Nitekim had cezalarının uygulanmasından önce –tevbe etmek vey ıslah-ı hal etmek- şartıyla yöneticiler tarafından düşürülebileceği de ifade edilmiştir.¹⁸

Ayrıca cahiliye âdeti olan kadınlara baskı ile varis olunmasının helal olmadığı ve onlarla iyi geçinilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Mümkün olduğunca boşanmamayı ve verilen mehir'in çeşitli yollarla geri alınmamasını istemektedir. Bunun yanında erkeğin kiminle evlenemeyeceği tek tek anlatılmakla bitmektedir.

4. Aile Reisliği (26-42.Ayetler)

Bu bölümde ticaret dışında servetlerin zimmete geçirilmesinin doğru olmadığı vurgulanmaktadır. Kadın ve erkeğin kendisine has sorumluluklarının ve üstünlüklerinin olduğunu fakat erkeğin aile reisi olduğu belirtilmektedir. Kadının nefis ve malı koruması, erkeğe itaati ve dövülmesi meselesini ele almaktadır.

Bu bölümdeki 34. Ayette kadın ve erkeğin aile içindeki konumları göz önüne serilmektedir. Ayet erkeği "kavvam" ve "fazl" kavramları ile kadının önüne çıkarmaktadır. Kadına ise "itaatkâr" vasfını yüklemektedir. "Kavvam" kavramı erkeğe aile geçimini misyonunu yüklerken "itaatkâr" vasfı ise kadına nefis ve malı koruması misyonunu yüklemektedir. Kavvam kelimesi قوم k-v-m kökünden olup sözlükte "kalkmak, dikilmek, yükselmek, yukarı

¹⁶ Muhammed b. Cerir et-Taberî, *Câmi'u'l-Beyan an Te'vili Ayi'l-Kur'ân*, Bidâru'l-Hicr, Beyrut 1992, VIII, 74-78. ; Hayreddin Karaman vd., *Kur'an Yolu*, DİBY. Ankara, 2012, II, 31.

¹⁷ Beydavî, 372.

¹⁸ Karaman vd., II, 33.

kalkmak" anlamlarına gelirken,¹⁹ fa'al vezninde mübalağalı olarak gelen "kavvam" ise gözetmek, bütün gayretiyle korumak, ıslah etmek, yiyecek-erzak sağlamak, geçim kaynağı olmak, eşinin işlerini hakkıyla yerine getirip korumaya alan kimse²⁰ bir şey üzerinde durmak, yönetici ve işleri evirip çeviren²¹ anlamlarına gelmektedir. Fadl ise üstünlükte yüksek derece, masdar olarak "artmak, üstün olmak", isim olarak ise "artık, fazlalık, ihsan, eksikliğin zıddı" gibi manalara gelir.²² Ayetteki erkeğin ve kadının durumunu sosyal hayattaki pozisyonlarından kaynaklanması şeklinde değerlendirmek mümkündür. Bir kadının çalışmaması eksiklik değildir. Zayıf fıtratı onu çalıştırmamaktadır. Bu da bir üstünlük değil pozisyon farklılığı olarak açıklamanın daha doğru olduğu kanaatindeyiz. Ayetin erkeği kadına üstün kılındığı şeklinde anlamak kadının pozisyonunu görmezden gelmek anlamına gelmektedir. Kadını kendi yapısı ve pozisyonu içerisinde değerlendirmek gerekir.²³ Ayrıca ayette erkekler ve kadınlar lafızlarının marife olarak gelmesi de belli bir grup erkek ve kadını içine aldığı kanaatini uyandırmaktadır.²⁴

Kadın ve erkek arasındaki problemlerde hakemin tayin edilmesini istemektedir. Ayrıca mallarını gösteriş için harcayanlara da değinmektedir. Ahirette her ümmetten bir şahit, Hz. Peygamber'in ise onların üzerine şahit olarak getirildiğinde hallerin nasıl olacağını ifade etmektedir.

¹⁹ Ragıb el-İsfehânî, *Müfredat fi Garibu'l-Kur'an*, Dâru'l M'arufe, Beyrut, ts. s.416.

²⁰ Halil b. Ahmed el-Ferahidî, *Kitâbu'l-Ayn*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2003, III, 444.

²¹ Ebu Muhammed Abdülhak b.Galib ibn Atiyye el-Endülüsî, *el-Muharreru'l-Veciz*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2001, II,47. ;Ebu'l-Fazl Cemaleddin İbn Manzur el-Ensârî er-Rufaî, *Lisanu'l-Arab*, Dâru's-Sadr, Beyrut 1994, XII,497.; Kurtubî, V, 69. Muhammed b. Tahir İbn Aşur, et-Tahrir ve't-Tenvir, Daru'l-Tunus, Tunus, 1984, V, 38.; Elmalılı Muahmmmed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Sad. İsmail Karaçam vd. Zehraveyn Yay. İstanbul, ts. II, 556

²² İbn Manzur, VII, 120. ; İsmail Karagöz – Fikret Karaman vd. *Dimî Kavramlar Sözlüğü*, DİBY, Ank. 2006 s.174.

²³ Musa Bilgiz, *Kur'an'da İnsanlık Onuru*, Fecr Yay. Ankara, 2013, s.75.

²⁴ Elmalılı, II, 557.

5. Dinde Kolaylık (43-48. Ayetler)

Bu bölüm içkiliyken, yolcular hariç cünüblüyen namaza yaklaşmaması, su bulunmadığında ise teyemmüm edilmesi emri ile başlamaktadır. Bunun yanında yarım uykuluyken de insanın namaza yaklaşmaması gerektiğini, ayetin bunu da kapsadığını da ifade edenler olmuştur.²⁵ Hastalık, yolculuk ve suyun bulunmadığı durumlar da teyemmüm edilmesi ile dinde kolaylık sağlanmıştır.

Ehl-i kitap olan Yahudilerin bir kısmının Allah'ın kitabındaki kelimeleri tahrif ettiklerini ifade ettikten sonra Yahudilerin "işittik ve isyan ettik" dedikleri ifade edilmektedir. Cumatesi yasağını çiğneyen Yahudi taifesi ise lanetlenmiş ve maymuna çevrilen bir taife olmuştur.

Bu bölüm Allah'ın şirki kesin olarak affetmeyeceğini diğer günahlardan ise istediğini affedeceğini belirtmekle sona ermektedir.

6. Allah ve Resûlü'ne İtaat (49-59. Ayetler)

Bu bölüm de ise Allah'ın ayetlerini inkar edenlerin ateşe atılacağı, derilerinin yanıp döküldükçe azabı tatmaları için kendilerine başka deriler verileceği ifade edilmektedir. İman edip salih amel işleyenlerin ise altlarından ırmaklar akan cennetler va'd edilmiştir. Bu bölümün en dikkat çekici ayetlerden bir tanesi de şudur: "Şüphesiz Allah, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor....."²⁶ Rivayete göre Osman b. Talha, Ka'be'nin görevlisiydi. Mekke'nin fethi günü Rasulullah'ın Ka'beye girmesi için anahtar istenildiğinde "O'nun Allah elçisi olduğunu bilsem engel olmazdım" dedi, Ka'be'nin kapısını kapattı, anahtarı vermek istemedi. Bunun üzerine Hz. Ali elini bükerek zorla aldı ve kapıyı açtı. Rasulullah içeriye girdi ve iki rekât namaz kıldı. Çıktığında üstteki ayet nazil oldu, Peygamber efendimiz Hz. Ali'ye anahtarı iade etmesini emretti. Osman Bin

²⁵ Taberî, VIII, 377. ; Razi, X, 87.; Ahmed b. Ebu Bekr er-Razî el-Cessas, *Ahkâmu'l-Kur'an*, Dâru'l-İhya-i Turasi, Beyrut, 1985, III, 165. ; Beydavî, 397.

²⁶ Nisa 4/58.

Talha, bu olay karşısında Müslüman oldu. Ayet Mekke'nin fethi günündeki olay münasebetiyle inse de, bütün mükellefiyetleri ve bütün emanetleri içine alır.²⁷

Daha sonrasında ise Allah'a, Resûlü'ne ve kendilerinden olan ulu'l-emr'e itaat etmemiz istenmekte ve herhangi bir şeyde ihtilafa düştüğümüzde ise Allah ve Resûlü'ne başvurmamız gerektiği ifade edilmektedir.

Meseleyi Allah'a götürmekten maksat Kur'an-ı Kerim, Resûlü'ne götürmekten maksat sünnetidir. Çünkü Hz. Peygamber hayatta değildir. Dolayısıyla Sünnetine başvurmak durumundayız.²⁸

7. Tağutu İnkâr (60-70. Ayetler)

Tağut her batıl şey için kullanılır. Batıl, mabud veya başka bir şey olması fark etmez. Tağut'u put, şeytan²⁹, Allah dışında tapılacak olan her şey anlamında da kullanılmıştır.³⁰

Bu bölümde de Allah'ın insanları tağut'u inkâr etmekle emrettiği halde onlar tağut önünde muhakeme etmek istediklerini ifade etmektedir. Ayrıca münafıkların durumuna da değinmektedir. Onlar Hz. Peygamberi aralarında hakem yapıp sonrada verilen hükme razı olmuyorlardı.

8. Allah Yolunda Cihad (71-79. Ayetler)

Bu bölüm iman edenlere hitap etmektedir. Düşmana karşı uyanık olunmasını, küçük, büyük veya topyekûn halinde seferber olunmasını emretmektedir. Yine münafıkların durumuna değinerek onların cihad etmekte ağır davrandığına değinilmektedir. Allah yolunda cihad edenlere büyük mükâfatların olduğu vurgulanmaktadır.

9. Münafıkların Hilesi (80-91. Ayetler)

Münafıklar Hz. Peygamber'in yanına geldiklerinde "Baş üstü-

²⁷ Taberî, VIII, 491.; Razî, X, 108. Beydavî, I, 403.

²⁸ Beydavî, I, 404.

²⁹ Taberî, VIII, 462.

³⁰ Beydavî, I, 404.

ne!" derler. Fakat oradan ayrıldıklarına ise gündüz söylediklerinin aksine tuzak kurarlar. Münafıkların bu tavırlarına karşı Allah, Hz. Peygamber'in onlardan yüz çevirmesini ve Allah'a tevekkül etmesini emretmektedir. İyiliğe vesile olanın iyilikten nasibinin olacağını kötülüğe sebep olanın ise kötülükten ona bir pay olduğu da ifade edilmektedir.

10. Katl Hükümleri (92-94. Ayetler)

Katl, öldürmek demektir. Bu bölüm de bir Müslümanın başka bir Müslümanı öldürdüğünde verilecek olan cezalar ifade edilmektedir. Dünya hayatının menfaati için diğer Müslümanlara "Sen mü'min değilsin" denilmemesini emretmektedir.

11. Hicret ve Cihad (95-104. Ayetler)

Cihad daha önce ki bölümde ele alınmıştı. Fakat Kur'an konuları iç içe işleyen bir kitap olduğunu belirtmiştik. Bundan dolayı aynı mevzunun başlığını tekrar attık. Özür sahipleri müstesna Müslümanların, Allah yolunda cihad etmeleri emredilmektedir. Cihad edenlerin etmeyenlere göre derecelerinin daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Erkekler, kadınlar ve çocuklardan gerçekten aciz olanlar hariç, müşriklerin zulmünden hicret etmeyenler eleştirilmektedir. Hicretten dolayı da namazı kısaltmakta bir sakinin olmadığı belirtilmektedir.

12. Hz. Peygamber ve Münafıklar (105- 115. Ayetler)

Bu bölümde Allah, münafıklara karşı Hz. Peygamberi uyarmaktadır. Münafıkların hain ve günaha daldıkları ifade edilmekte ve Allah'ın bu tür kimseleri sevmediği ifade edilmektedir. Hz. Peygamber'in bu tür gruplara karşı Allah'ın koruması altında olduğu ifade edilmiştir.

13. Şeytanın Tuzakları (116-126. Ayetler)

Müşrikler taptıkları putlara dişi isimler vermişlerdir. Her kabilenin taptığı bir putu vardı ve putlarına "falan oğullarının dişisi" denirdi. Bu bölümde Allah, bu putlara tapanların ancak inatçı şeytana tapacağını ifade etmektedir. Şeytan ayetlerin ifadesiyle insanları sapıtacağını, boş kuruntularla uğraştıracağını, hayvanların

kulaklarını kestireceğini ve Allah'ı bıraktırp şeytanı dost edindireceğini söylemektedir. Şeytanın bu tuzaklarına karşı Allah kullarını uyarmaktadır. Şeytana uyacakların yanlış yola gireceğini ifade etmektedir.

14. Barışın Hayırlı Olması (127- 134. Ayetler)

Bu bölüm kadınlar hakkındadır. Kadınların miras ve evlilikte ki hakları hakkında hüküm belirlendikten sonra erkek ve kadın arasında problem oluştuğu takdirde kadın ve erkeğin sulh yani barış yapmasının daha hayırlı olduğu vurgulanmaktadır. Evlilikte ki problemlerde sulh tavsiye edilirken nefislerin bencil tutkulara müheyya olduğu vurgulanmaktadır. Bu konuda aslından nefse dikkat edilmesi ve nefsin heveslerine uyup boşanmalarını tavsiye edilmiştir. Çok eşle evli olanın ise eşleri arasında adaletli olamayacağı ifade edilmektedir.

15. Münafığın Şahsiyetsizliği (135-143. Ayetler)

Allah, şahitliğin kendimizin, ailemizin veya akrabalarımızın aleyhine de olsa adaletli bir şekilde yerine getirmemizi istemektedir. İman edenlerin de iman etmesini istemektedir. Bu imanlarında sebat etmek, dilimizle iman ettiğimiz gibi kalbimizle de iman etmek veya bütün peygamberleri veya kitapları içine alacak şekilde iman etmek olarak açıklanmıştır.³¹ Daha sonra münafıkları elim bir azapla müjdelemektedir. Onların yaptıkları hileler anlatılmaktadır.

16. Kâfirleri dost edinmek (144-152. Ayetler)

Allah, Müslümanları bırakıp kâfirleri dost edinilmemesini istemektedir. Kâfirlerin Allah ile peygamberinin arasını açmak istedikleri vurgulanmakla beraber onların iman ile küfür arasında bir yol tutanların kâfirlerin ta kendileri olduğu ifade edilmekte ve Allah, kâfirlere zillet verici bir azap hazırlamış olduğu bildirilmektedir.

17. Yahudiler (153-162. Ayetler)

Ehl-i kitap, Hz. Peygamberden gökten bir kitap indirilmesinin

---

³¹ Taberî, IX, 312. Beydavî, I, 441.

istiyorlar ve bunu daha önce Hz. Musa'dan (a.s) da istedikleri ifade edilmektedir. Allah, Yahudiler'den cumartesi yasağını için söz almıştı. Fakat onlar verdikleri sözde durmadılar, Allah'ın ayetlerini inkar ettiler, peygamberleri haksız yere öldürdüler ve "kalplerimiz kılıflıdır" demelerinden dolayı türlü türlü belalara maruz kaldılar.

18. Meryem Oğlu İsa (163-176. Ayetler)

Ehl-i kitaptan olan Hristiyanlar dinlerinde aşırıya gitmektedirler. Allah, onları bu konuda uyarmakta ve Hz. İsa'nın (a.s) sadece Allah'ın elçisi ve Meryem'e ilka ettiği kelimesidir. Hristiyanların teslis inancını da reddetmektedir. Hristiyanların Hz. İsa'ya (a.s) nispet ettikleri ilahlığı kabul edilemez olduğunu ve İsa'nın sadece elçi ve kul olduğu vurgulanmaktadır.

Sure kelale³² ayeti ile sona ermektedir. Kelale'nin miras taksimatı yapılmaktadır.

Sonuç

Kur'an farklı mevzuları bir arada işlemektedir. Nisa suresinde biz yapabildiğimiz kadar taksimat yaptık. Fakat konular tam olarak ayrılmış değildir. Bu da bir eksiklik değil konuların birbiriyle olan bağlantısı ve mevzunun sürekli canlı tutulması sebebiyledir. İnsanlığın Atası, Miras Meseleleri, Aile Meseleleri, Aile Reisliği, Dinde Kolaylık, Allah ve Resûlü'ne İtaat, Tağutu İnkâr, Allah Yolunda Cihad, Münafıkların Hilesi, Katl Hükümleri, Hicret ve Cihad, Hz. Peygamber ve Münafıklar, Şeytanın Tuzakları, Barışın Hayırlı Olması, Münafığın Şahsiyetsizliği, Kâfirleri Dost Edinmek, Yahudiler, Meryem Oğlu İsa. Bu mevzuların hepsi Nisa suresinde ele alınmıştır. Kadın konusu ise şu konularla doğrudan ilişkilidir: İnsanlığın Atası, Miras Meseleleri, Aile Meseleleri, Aile Reisliği, Allah ve Resûlü'ne İtaat, Barışın Hayırlı Olması. Kadın mevzusu dolaylı olaraksa suredeki bütün konularla irtibatlıdır. Genel olarak kadın konusu nisa suresinde öne çıkan başlıklar kadın ve erkek

³² Babasız ve çocuksuz kimse.

arasındaki problemlere, miras taksimatına ve fuhuş ile alakalıdır

Toplumların inşası ve nesillerin yetişmesinde kadının payı büyüktür. Her erkek ilk eğitimini bir kadından almaktadır.³³ Bundan dolayı Allah, kadından ve sorunların çözümünden bahsederken kadını bir problem merkezi olarak değil tam aksine mimsiz medeniyetlerin kadından aldıkları onurunu ve şerefini iade etmek ve kadının hakkını koruyup adaleti tesis etmek amacıyla mevzuyu ele almaktadır. Bu konuda nisa suresi kadın ile alakalı meselelerden en çok bahseden surelerden bir tanesidir.

Kadın veya erkeğin üstünlüğünden bahsetmemin doğru olmadığı kanaatindeyiz. Kadın fiziki olarak zayıftır. Ağır işlerde çalışamaz erkek ise ev işlerini yapmakta mahir değildir. Bundan dolayı erkeğin üstünlüğünden bahsetmek yerine pozisyon farklılığı olarak değerlendirmenin daha doğru olduğunu düşünüyoruz. İlim olarak bir üstünlükten bahsetmek de doğru değildir. Çünkü ilim kesbi bir şeydir. Bir kadın çalışarak ilim bakımından erkekleri geçmesinde bir sakınca yoktur. Nisa 34. Ayeti erkeği kadına üstün kılındığı şeklinde anlamak kadının pozisyonunu görmezden gelmek anlamına gelmektedir. Kadını kendi yapısı ve pozisyonu içerisinde değerlendirmek gerekir.³⁴ Ayrıca ayette erkekler ve kadınlar lafızlarının marife olarak gelmesi de belli bir grup erkek ve kadını içine aldığı kanaatini uyandırmaktadır.³⁵

Kadının dövülmesi meselesi de bazı çevrelerin yaptığı gibi İslam dininde tavsiye edilen veya meşru görülen bir durum değildir. Art niyetli bazıları sanki İslamiyet'in kadını erkeğe köle yaptığı, erkeğin kadına her istediği hareketi ve hakareti yapabilme yetkisini vermiş gibi bir algı oluşturmaya çalışmaktadırlar. İslam, bunla-

³³ Bayraktutan Osman, Kurân Eğitimi ve Öğretiminde Ailenin Rolü Üzerine Bir Değerlendirme, *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Uluslararası Aile İçi Eğitim Çalıştayı*, 2016, s. 195 - 210; Yurt, Mehmet Emin- Osman Bayraktutan, Çocuğun Kişilik Gelişiminde Ailenin Önemi, *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Uluslararası Aile İçi Eğitim Çalıştayı*, 2016, s. 277- 292

³⁴ Bkz. Mustafa İslamoğlu, *Kur'an Surelerinin Kimliği*, Akabe Vakfı Yay. İst. 2011, s. 64. ;Bilgiz, s.75.

³⁵ Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, II, 557.

rın iddia ettiklerinin aksine kadına sosyal hayatta verdiği pozisyon ile kadını korumuş ve mimsiz medeniyetlerin kadından aldıkları haklarını iade etmiştir. Gaye ıslah etmektir. Kadının onuruyla oynamak değildir. Islah etmenin yolları da insanların kültürlerini, yapılarını ve inanç düzeyleriyle yakından alakalıdır. Islah için ifade edilen bu prensipler geneldir. Koca ise eşini en iyi tanıyandır. Bu genel prensipler içerisinde nasıl davranacağını kendisi belirlemelidir.³⁶

Kaynakça

- Abdurranman**, Aişe, *et-Tefsiru'l-Beyani li'l-Kur'an'il-Kerim*, Daru'l- Mearif, Kahire, 1970.
- Bayraktutan**, Osman, Kurân Eğitimi ve Öğretiminde Ailenin Rolü Üzerine Bir Değerlendirme, *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Uluslararası Aile İçi Eğitim Çalıştayı*, 2016, s. 195 - 210
- Beydavî**, Abdullah ibn Ömer ibn Muhammed Nasiruddin, *Envâru't-Tenzil ve Esrâru't-Te'vil*, Çev. Şadi Eren, Selsebil Yay. İst.2013.
- Bilgiz**, Musa, *Kur'an'da İnsanlık Onuru*, Fecr Yay. Ankara, 2013.
- Cessas**, Ahmed b. Ebu Bekr er-Razî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, Dâru'l-İhya-i Turasi, Beyrut, 1985.
- Demir**, Şehmuz – **Yılmaz**, Hasan, "Kur'ani Konu, Kavram, ve Sure Tefsirene Metodolojik Bir Yaklaşım", *Ekev Akademi Dergisi*, Erzurum, sayı:7, 2003.
- Demirci**, Muhsin, *Tefsir Tarihi*, M.Ü. İlahiyat Fak. Yay. İst. 2012.
- Endülüsi**, Ebu Muhammed Abdülhak b.Galib ibn Atiyye, *el-Muharreru'l-Veciz*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2001.
- Ferrâ**, Ebu Zekeriyya Yahya b. Ebu Abdullah, *Me'ani'l-Kur'ân*, Dâru'l-Misriyye, Mısır, ts,.
- Ferahidî**, Halil b. Ahmed, *Kitâbu'l-Ayn*, Mektebetu'l-Hilal, Bagdat, 1985.
- Güven**, Şahin, *Konulu Tefsir Metodu*, Şura Yay., İst., 2001.
- Hicazî**, Muhammed Mahmut, *el-Vahdetu'l- Mevduiyye fi'l-Kur'ani'l-Kerim*,

³⁶ Mehmet Sait Şimşek, *Günümüz Tefsir Problemleri*, Hikmetevi Yay. İst. 2017, s.298.

- Daru'l Kutubi'l-Hadise, Kahire, 1970.
- Huli**, Emin, *Kur'an Tefsirinde Yeni bir Metod*, Çev. Mevlüt Göngör, Kur'an Kitaplığı Yay., İst., 1995.
- İbn Manzur**, Ebu'l-Fazl Cemaleddin el-Ensarî er-Rufaî, *Lisanu'l-Arab*, Dâru's-Sadr, Beyrut, 1994.
- İslamoğlu**, Mustafa, *Kur'an Surelerinin Kimliği*, Akabe Vakfı Yay. İst. 2011.
- İsfehânî**, Râgıb, *Müfredâtu Elfazi'l-Kur'an*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, ts.,
- İbn-i Aşur**, Muhammed b. Tahir, *et-Tahrir ve't-Tenvir*, Dâru'l-Tunusiyye, Tunus, 1984.
- Karaman**, Fikret vd., *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİBY, Ankara, 2006.
- Karagöz**, İsmail- Karaman, Fikret vd. *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, DİBY, Ank. 2006
- Kırca**, Celal, *İlimler ve Yorumlar Açısından Kur'an'a Yönelişler*, Tuğra Neşriyat, İst., ts.,
- Kurtubî**, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed, *el-Cami'u li-Ahkâmî'l-Kur'an*, Dâru'l-Kutubi'l-Misriyye, Kahire, 1964.
- Muslim**, Mustafa, *Kur'an Çalışmalarında Yöntem*, Çev. Salih Özer, Fecr Yay. Ank. 1993.
- Nesefî**, Ebu'l-Berekat Muhammed b. *Medâriku't-Tenzil ve Hakaiku't-Tenzil*, Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, Beyrut, 1998.
- Razî**, Fahreddin, *Mefâtihu'l-Gayb*, Dâru'l-İhya-i Turasi, Beyrut, 1999.
- Sabunî**, Muhammed b. Ali, *Safvetu't-Tefasir*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 2001.
- S'alebî**, Muhammed b. İbrahim, *el-Keşf ve'l-Beyan an Tefsiri'l-Kur'ân*, Dâru'l-İhya-i Turasi, Beyrut, 2002.
- Şerkavî**, İffet Muhammed, *el-Fikru'd-Dini fi Muvaceheti'l-Asr*, Daru'l-Avde, Beyrut, 1979.
- Şerif**, Muhammed İbrahim, *İtticahatu't-Tecdid fi Tefsiri'l-Kur'ani'l-Kerim fi Mısr*, Daru't-Turas, Kahire, 1982.
- Şimşek**, Mehmet Sait, *Günümüz Tefsir Problemleri*, Hikmetevi Yay. İst. 2017.
- Taberî**, Muhammed b. Cerir, *Câmi'u'l-Beyan an Te'vili Ayi'l-Kur'ân*,

Bidâru'l-Hicr, Beyrut, 1992.

Yazır, Elmalılı Muahmmmed Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, Sad. İsmail Karaçam vd. Zehraveyn Yay. İstanbul, ts.

Yılmaz, Hasan, "Kur'an-ı Kerim'in Temel Muhtevası Üzerine" Atatürk Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi, Erzurum, 2007, sayı: 27.

Yurt, Mehmet Emin- **Bayraktutan**, Osman, Çocuğun Kişilik Gelişiminde Ailenin Önemi, *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Uluslararası Aile İçi Eğitim Çalıştayı*, 2016, s. 277- 292

Zemahşeri, Ebu'l Kasım Mahmud b. Ömer b. Ahmed, *el Keşşaf*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabi, Beyrut, 1987.